

НОВИЙ КРОК У РОЗУМІННІ ДИНАМІКИ АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ

М. Ю. Чікарькова. Біблійний антропоцентризм та його роль у становленні європейської культури. – К.: Видавничий дім Д. Бурого, 2010. – 310 с.

У монографії, що тут рецензується, багато що незвичне для нашої пострадянської філософської думки. Перш за все, М. Чікарькова виявляє смак (і належну підготованість) до занурення в найдавніші шари культури, прагнучи зрозуміти глибинні корені нашого духовного світу, підвалини, на яких тримається та грандіозна система, яку прийнято називати іудео-християнською цивілізацією. Авторці даного дослідження справді притаманне «широке дихання».

По-перше, у книзі розгорнуто аналізується формування біблійної концепції людини в контексті духовного життя Стародавнього Сходу, причому цікаво, багатогранно й з належною глибиною філософського узагальнення висвітлено справді революційну роль Біблії у справі подолання загального для людини тієї епохи відчуття «метафізичної самотності», розгубленості її перед сонмом незрозумілих і грізних божеств, що мислилися рушійними силами природи. Детально й переконливо показано, що на зміну одчайдушним спробам людини маніпулювати волею божеств шляхом магії приходять тверезе зрозуміння як природної обмеженості людських можливостей, так і прагнення зрозуміти глибинний сенс буття, як формується від початку несмітства, а потім дедалі більш впевнена надія на те, що світ цей призначений для людини й прихильний до неї – за умови дотримання нею морального імперативу. Не вдаючись у подробицях в одвічне питання існування чи не-існування Бога (це справа теолога або релігієзнавця), М. Чікарькова зосереджується на культуротворчому імпульсі Біблії, в якій людину визнано не іграшкою в руках незрозумілих і ворожих божеств, а «образом Божим», причому Бог мислиться як Абсолютне Добро, а богоосягнення – як шлях невинного людського самовдосконалення. Характерний крок епохи від героїзації мага-богоборця в політеїстичній свідомості до піднесення «раба Божого» в якості почесного титулу в християнстві висвітлено крупним планом у таких постатях, як св. Кипріян, справді незвична за амплітудою духовного пошуку постать пізньої античності. М. Чікарькова доводить, що в історії становлення гуманізму цей новий і по-справжньому вперше антропоцентричний погляд був найважливішим етапом, і, спираючись на певний науковий напрям, репрезентований іменами М. Бердяєва та О. Лосєва, вбачає реальний гуманістичний вимір у формуванні концепції патристів.

Натомість ренесансний антропоцентризм, який ми звикли ідеалізувати й беззастережно підносити, піддано в книзі, при всіх відчутних симпатіях авторки до «ренесансної людини», в динаміці й протиріччях, причому дослідниця вказує, що Відродження можна й слід розглядати ще й в ракурсі «язичницького реваншу», що приніс із собою не саме лише замилювання «чуттєвим блиском речей» та високе поцінування

естетично-митецького начала, а й відновлення аморалізму, магічних практик, ідеї «людинобожжя», що в сумі своїй призвело до формування секуляризаційних ідей в культурі й спричинило її глибоку кризу, яка повною мірою розгортається сьогодні.

До сильних сторін монографії слід віднести блискучий, ерудований і переконливий аналіз проблеми складності поняття «антропоцентризм», вміння розглядати проблему людини в русі, динаміці й широких обряях. У дослідженні червоною ниткою проходить тема «людина й природа», аналіз екологічного виміру людської культуротворчості, взаємодія чинників культури, серед яких повноправне місце займає релігійний пошук.

Хотілося б, щоправда, аби гостроактуальні «виходи» на сучасність, які намічено в цій книзі, знайшли більш розгорнутий вираз, але, очевидно, це стане початком нових осягнень дослідниці.

УДК 821.161.1+821.161.2

Рева Л.В.
(Ізмаїл, Україна)

ПРОЦЕС ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ АКТИВАЦІЇ В ЛІТЕРАТУРІ: МОДЕРНІЗМ І НЕОРЕАЛІЗМ

У статті досліджується проблема співвідношення модернізму і неореалізму на основі літературознавчих теорій, запропонованих українськими та російськими дослідниками на початку ХХ століття та у сучасні роки. Здійснюється аналіз різноманітних концепцій при аналізі спорідненості неореалістичних та модерністських стильових ознак.

Ключові слова: модернізм, реалізм, неореалізм.

В статье исследуется проблема соотношения модернизма и неореализма на основе литературоведческих теорий, предложенных украинскими и русскими исследователями в начале ХХ века и в современный период. Осуществляется анализ разнообразных концепций о «родстве» неореализма и модернизма.

Ключевые слова: модернизм, реализм, неореализм.

In the article the problem of correlation of modernism and neorealism is probed on the basis of study of literature theories, expressed the Ukrainian and Russian researchers at the beginning of XX age and in modern years. The analysis of various conceptions is carried out in the analysis of cognation of neorealism and modernism.

Keywords: modernism, realism, neorealism .